

Prof.zw. dr hab. inż. Jan Skalik

Wrocław 04.06. 2017

Uniwersytet Zielonogórski

RECENZJA

rozprawy doktorskiej magistra Pawła Łagowskiego pt. „**Wpływ formy organizacyjno-prawnej podmiotów leczniczych na efektywność świadczenia usług medycznych**”

1. Ocena zasadności podjęcia tematu rozprawy

Ograniczoność zasobów we wszelkiej działalności ukierunkowanej na zaspokojenie potrzeb człowieka zawsze skłaniała do poszukiwania nowych możliwości ich racjonalnego wykorzystania i poprawy efektywności realizowanych w związku z tym procesów. W sferze ochrony zdrowia konieczność zwiększenia produktywności zasobów zaangażowanych podczas realizacji procedur medycznych nabiera szczególnego znaczenia, gdyż wzrost potrzeb na usługi medyczne znacznie przekracza możliwości ich zaspokojenia. Wymiar tych potrzeb jest nieustannie stymulowany przez rozwój nowych technologii medycznych, które są bardziej skuteczne i mniej uciążliwe dla pacjentów, ale również wymagają większych nakładów. Rosnące koszty świadczenia usług medycznych skłaniają do ekonomizacji realizowanych w związku z tym procedur i poszukiwania możliwości ich obniżki również w sferze organizacji i zarządzania podmiotami leczniczymi. Urynkowienie tej sfery usług społecznych nadaje szczególną rangę kategorii kosztów, które stają się nie tylko miernikiem poziomu zaangażowania i zużycia nakładów, ale również instrumentem rywalizacji wewnątrzsektorowej, która tak wyraźnie jest zauważalna w procesie kontraktacji usług medycznych. Dążenie do obniżki kosztów zwiększa zainteresowanie szeroko rozumianą problematyką efektywności, nie tylko w kontekście doraźnych działań realizowanych w organizacjach medycznych, ale również w sferze zarządzania podmiotami leczniczymi. W procesie poszukiwania nowych możliwości poprawy efektywności ich funkcjonowania coraz częściej zauważa się konieczność wykorzystania czynników o charakterze organizacyjno-zarządczym, w zbiorze których znajdują się te, które wyrażają formę organizacyjno-prawną podmiotów leczniczych. Wspomniana forma bowiem jest składową potencjału organizacyjnego placówek leczniczych, którego wielkość i wykorzystanie ma znaczący wpływ na efektywność ich funkcjonowania. Tak w teorii jak i praktyce zarządzania ochroną zdrowia

w Polsce , oddziaływanie czynników organizacyjno – technicznych na efektywność działania podmiotów leczniczych była traktowana marginalnie. Stąd też podjęcie badań nad tym problemem , których wyniki zostały zaprezentowane w recenzowanej rozprawie należy uznać za uzasadnione i niezwykle cenne tak z punktu widzenia nauki o zarządzaniu jak i oczekiwań menedżerów ochrony zdrowia oraz osób odpowiedzialnych za funkcjonowanie systemu ochrony zdrowia w Polsce, który od lat jest obiektem nieustannych i nie zawsze udanych reform. Wkroczenie w obszar teoretycznych dociekań dotyczących organizacyjno-zarządczych uwarunkowań efektywności usług medycznych nieuchronnie prowadzi do dyskusji naukowej na temat samej istoty pojęcia „efektywność”, która w tym przypadku musi uwzględniać nie tylko specyfikę sektorową tych usług , ale również możliwości pomiaru poziomu efektywności postrzeganej z perspektywy uwarunkowań sektorowych. Dyskusja taka została w recenzowanej pracy w sposób satysfakcjonujący przeprowadzona , a jej wyniki należy uznać za nowatorskie i wzbogacające wiedzę o możliwościach oceny efektywności organizacji działających w sferze usług społecznych.

2.Przyjęte hipotezy badawcze i cele rozprawy

Cele recenzowanej rozprawy jak i jej hipotezy badawcze zrodziły się na gruncie twórczej analizy problemów funkcjonowania polskiego systemu ochrony zdrowia , który w ocenie społecznej , a zwłaszcza świadczeniobiorców usług jest niewydolny i nieefektywny. Inspiracją do podjęcia przez Autora rozprawy badań nad wpływem formy organizacyjno-prawnej podmiotów leczniczych na efektywność świadczenia usług medycznych , były reperkusje wynikające z postanowień zawartych w ustawie z dnia 15 kwietnia 2011 roku , w której zaproponowano upowszechnienie spółek kapitałowych , jako formy organizacyjno-prawnej funkcjonowania placówek medycznych , która miała wyeliminować mankamenty działania organizacji działających pod szyldem samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej(SPOZ).Na kanwie proponowanych przez ustawodawców zmian Autor rozprawy sformułował przewrotną hipotezę , że samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej są równie efektywną formą organizacyjno- prawną podmiotów leczniczych jak i spółki kapitałowe. Tak przyjętej hipotezie badawczej towarzyszy cel główny rozprawy , którym jest określenie wpływu formy organizacyjno- prawnej placówki medycznej na efektywność świadczonych przez nią usług medycznych. Cel główny rozprawy został zatem sformułowany w sposób wyrazisty , podobnie jak i treść celów szczegółowych do których Autor zaliczył:

- zdefiniowanie pojęcia efektywności w systemie ochrony zdrowia oraz ocena jej mierników,
- zaproponowanie nowego instrumentarium w postaci metody nieparametrycznej DEA oraz ocenę jej

przydatności w procesie pomiaru i oceny efektywności w jednostkach ochrony zdrowia,

- stworzenie na podstawie uzyskanych wyników pomiaru efektywności rankingu analizowanych podmiotów z uwzględnieniem ich formy organizacyjno- prawnej.

Tak sformułowany celom badawczym w sposób konsekwentny został podporządkowany tryb badań empirycznych i wykorzystanych w związku z tym metod badawczych oraz tok wywodów zawartych w recenzowanej pracy , które należy uznać za merytorycznie poprawne , spójne i przekonujące.

3.Zakres i struktura pracy-elementy oceny merytorycznej, ważniejsze uwagi szczegółowe

Praca liczy 251 stron. Składa się z czterech rozdziałów ,wprowadzenia i zakończenia oraz spisu literatury zawierającego 127 pozycji o zasięgu krajowym i międzynarodowym. W pracy wykorzystano 35 źródeł anglojęzycznych. Tekst rozprawy został zilustrowany 23 wykresami , 4 schematami oraz 42 tabelami. Treść poszczególnych rozdziałów jest spójna merytorycznie i dobrze ustrukturalizowana. Drobna usterką natury formalnej jest brak numeracji w spisie literatury. Praca jest dobrze udokumentowana literaturą przedmiotu , a jej oryginalne walory polegają na wskazaniu możliwości obiektywnego pomiaru efektywności podmiotów leczniczych za pomocą nieparametrycznej metody DEA . Posiada ona duże walory praktyczne , a jej treść wpisuje się w nurt aktualnej dyskusji na temat możliwości poprawy funkcjonowania systemu ochrony zdrowia w Polsce. Poniżej przedstawiam bardziej szczegółową prezentację zawartości wstępu oraz poszczególnych rozdziałów, koncentrując się na ich ocenie z punktu widzenia wzajemnej spójności oraz podporządkowania rozważań przyjętym celom i tezom badawczym. We wstępie rozprawy przedstawiona została jej geneza i cele , hipotezy badawcze oraz uzasadnienie wyboru tematu oraz przekrojowa prezentacja treści pracy zawartej w czterech rozdziałach.

Rozdział 1 zatytułowany „**System ochrony zdrowia w Polsce-uwarunkowania prawno-organizacyjne**” stanowi tło merytoryczne i historyczne dla rozważanej problematyki organizacyjno – zarządczych uwarunkowań kształtowania efektywności świadczenia usług zdrowotnych przez organizacje medyczne. Treść tego rozdziału ma duże walory poznawcze , gdyż pozwala czytelnikowi poznać genezę i ewolucję struktury systemu ochrony zdrowia w Polsce w kontekście nie tylko wewnętrznych uwarunkowań o charakterze politycznym i ekonomicznym , ale również odniesień międzynarodowych. Dzięki temu przedstawiona w tym rozdziale analiza aktualnej kondycji systemu ochrony zdrowia w naszym kraju na tle osiągnięć innych państw, pozwoliła na ujawnienie znaczących dysproporcji w zaspokojeniu potrzeb zdrowotnych Polaków w porównaniu z krajami , gdzie systemy ochrony zdrowia działają efektywniej , a poziom ich finansowania jest większy. Wyniki rozważań zaprezentowane w tej części pracy stanowią istotne uzasadnienie dla słuszności podjęcia badań nad efektywnością funkcjonowania podmiotów leczniczych , które są częścią systemu ochrony zdrowia , permanentnie niedofinansowaną. Stan niedoboru finansowego staje się w tych warunkach impulsem

do poszukiwania wszelkich możliwości poprawy gospodarowania ograniczonymi zasobami finansowymi , tkwiących również w sferze organizacji i zarządzania. Uważam , że pewnym niedopatrzeniem ze strony Autora rozprawy jest pominięcie w końcowej części pierwszego rozdziału ciekawych wyników badań porównawczych dotyczących poziomu finansowania ochrony zdrowia w Polsce i innych krajach , jako uzasadnienia dla słuszności podjęcia badań nad wpływem formy organizacyjno-prawnej podmiotów leczniczych na efektywność świadczenia usług medycznych.

W rozdziale 2 zatytułowanym „ **Formy organizacyjno-prawne funkcjonowania jednostek lecznictwa stacjonarnego w Polsce**’ przedstawiona została w sposób wyczerpujący istota i prawne uwarunkowania funkcjonowania trzech typów podmiotów leczniczych świadczących usługi zdrowotne tj, jednostek budżetowych , samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej oraz spółek kapitałowych. Prezentacja ta została przeprowadzona na podstawie gruntownych studiów regulacji prawnych oraz analizy wieloletniego procesu przekształceń organizacyjno – prawnych wspomnianych wcześniej podmiotów. Analizowane przekształcenia SPZOZ w spółki kapitałowe były stymulowane pogłębiającym się brakiem równowagi finansowej placówek medycznych oraz niespełnieniem oczekiwań społecznych w zakresie poprawy dostępności do świadczonych przez nie usług. Cennym rezultatem rozważań zawartych w tej części pracy jest negacja poglądu , że przekształcenie formy organizacyjno-prawnej podmiotu leczniczego jest wystarczającym środkiem do zapewnienia samodzielności finansowej , wysokiej efektywności funkcjonowania i spełnienia oczekiwań społecznych w zakresie poprawy jakości usług i zwiększenia ich dostępności. Autor rozprawy słusznie zwraca uwagę na konieczność zapewnienia systemowego podejścia do przeprowadzanych zmian w ochronie zdrowia i ich strategicznego ukierunkowania , gwarantującego nie tylko doraźną eliminację bieżących problemów , ale trwałą poprawę efektywności funkcjonowania sektora usług zdrowotnych w Polsce. Treść rozdziału drugiego jest logiczną inspiracją do dalszych rozważań poświęconych problematyce efektywności w sferze usług zdrowotnych.

Kluczowe znaczenie w całym toku wywodów zaprezentowanych w recenzowanej rozprawie ma dogłębne i wieloaspektowe zdefiniowanie istoty efektywności postrzeganej z perspektywy organizacji medycznych. Za udaną próbę tego złożonego zadania należy uznać sformułowanie tego pojęcia w trzecim rozdziale pracy zatytułowanym „ **Problem efektywności w ochronie zdrowia- pojęcie , znaczenie oraz narzędzia pomiaru**”. Autor rozprawy na bazie rozległych studiów literaturowych wykazał całą złożoność tego pojęcia , różne podejścia stosowane w jego definiowaniu oraz reperkusje wynikające dla pomiaru tak cennej w zarządzaniu organizacjami kategorii ekonomicznej. Z punktu widzenia rozpatrywanej problematyki wpływu formy organizacyjno-prawnej podmiotów leczniczych na efektywność świadczenia usług medycznych , szczególnie istotne jest uwzględnienie dopełnienia podejścia całościowego w jej ocenie , zaleceniami koncepcji przewidującej interakcję trzech poziomów funkcjonowania organizacji (poziomu całości organizacji , procesu oraz stanowiska pracy)i. Przedstawienie interakcji tych poziomów w postaci matrycy efektywności ujawnia możliwości różnokierunkowego i pełniejszego jej badania. W komentarzu do tabeli 5 zamieszczonej na s.70 nie znalazłem jednak wyjaśnień dotyczących treści poziomów efektywności jaki 9 zmiennych wpływających na efektywność organizacji medycznej. Kluczem do przeprowadzenia obiektywnego jej pomiaru jest właściwy dobór narzędzi umożliwiających wykonanie tego zadania. Autor recenzowanej rozprawy przedstawił w niej nie tylko bogatą paletę metod umożliwiających ocenę wspomnianej efektywności , ale również wskazał na warunki trafnego ich doboru, co można uznać za znaczące osiągnięcie badawcze. Należy do niego zaliczyć między innymi ; zwrócenie uwagi na konieczność uwzględnienia zróżnicowania definicyjnego pojęcia

efektywności i perspektywy jej badania w prawidłowym doborze metod pomiaru tej kategorii ekonomicznej. Godne zauważenia są również refleksje Autora rozprawy dotyczące powiązań efektywności technicznej i produktywności z efektywnością alokacyjną, których uwzględnienie daje podstawę do obiektywnej interpretacji wyników badań efektywności w ochronie zdrowia. Cennym uzupełnieniem rozważań zaprezentowanych w tej części pracy są przykłady badań wspomnianej efektywności w innych krajach. Stwierdzam, że rozważania dotyczące istoty i metod pomiaru efektywności jednostek ochrony zdrowia zaprezentowane w trzecim rozdziale rozprawy mają gruntowny charakter i stanowią solidną podstawę narzędziową badań, których wyniki zostały zaprezentowane w czwartym, a zarazem ostatnim rozdziale pracy. Instrumentarium badawcze, które zostało przedstawione przez Doktoranta może być podstawą aplikacji w zarządzaniu systemem ochrony zdrowia, zwłaszcza w procesie kreowania decyzji kształtujących treść i zakres zachodzących w nim przemiany strukturalnych. Pewną słabością rozważań zamieszczonych w trzecim rozdziale rozprawy jest brak treści odnoszących się do czynników kształtujących poziom efektywności funkcjonowania organizacji medycznej, które mają zróżnicowaną genezę i charakter. Jedne z nich są zlokalizowane w przestrzeni podmiotów leczniczych i podlegają oddziaływaniu osób odpowiedzialnych za ich funkcjonowanie, a inne są składową zewnętrznymi sił, pozostających poza sferą wpływów kierownictwa placówek medycznych. Znajomość treści i mechanizmów oddziaływania obu grup czynników efektywności organizacji ma istotny wpływ na ukształtowanie jej poziomu.

Ukoronowaniem przedstawionych w rozprawie rozważań są wyniki badań empirycznych zaprezentowane i poprawnie zinterpretowane w czwartym i ostatnim rozdziale pracy zatytułowanym „**Ocena efektywności świadczonych usług medycznych na przykładzie grupy szpitali województwa dolnośląskiego**”. Analizę i ocenę wyników efektywności funkcjonowania podmiotów leczniczych przeprowadzono w 48 placówkach prowadzących działalność stacjonarną, a ściślej biorąc w wybranych oddziałach szpitalnych prowadzonych przez SPZOZ jak i spółki kapitałowe. Dobór przyjętej próby badawczej należy uznać za reprezentatywny, a zastosowane metody oceny efektywności analizowanych podmiotów leczniczych za właściwe i gwarantujące uzyskanie obiektywnych wyników prowadzonej oceny. Udanym posunięciem badawczym było skojarzenie dwóch metod oceny efektywności: nieparametrycznej DEA oraz wskaźnikowej. Na podkreślenie zasługuje również wnikliwość, wieloaspektowe podejście w procesie doboru i wykorzystania instrumentów badawczych oraz uzasadniona ostrożność w ferowaniu kategorię ocen. Prawidłowość prowadzonych wywodów oraz trafność doboru metod badania efektywności funkcjonowania wybranych organizacji medycznych, doprowadziły do osiągnięcia głównego celu rozprawy oraz pozytywnej weryfikacji wcześniej sformułowanej hipotezy, według której SPOZ są równie efektywną formą organizacyjno-prawną podmiotów leczniczych jak i spółki kapitałowe. Zaprezentowana w rozprawie autorska metoda oceny efektywności świadczenia usług medycznych przez szpitale ma duże walory praktyczne, zwłaszcza w procesie poszukiwania możliwości jej poprawy poprzez wykorzystanie porównań wewnątrzsektorowych dokonywanych w ramach benchmarkingu.

Praca została napisana w sposób komunikatywny. Jedyne w nielicznych jej fragmentach udało mi się zauważyć drobne nieprawidłowości. Np. pytanie badawcze na s.118 o brzmieniu „Jak poziom efektywności wpływa na poziom efektywności w wymiarze finansowym? moim zdaniem powinno być następujące; „Jak poziom efektywności ogólnej wpływa na efektywność w wymiarze finansowym?” Dość często w recenzowanej pracy jej Autor stosuje skróty myślowe w postaci „wyniki poszczególnych modeli” czy „wyniki modelu podstawowego”. Precyzja wyrazu myśli

wymagałaby uzupełnienia tych wyrażen o słowo „ zastosowanie”, co skutkuje zmianą ich treści ; „ wyniki zastosowania poszczególnych modeli”, „ wyniki zastosowania modelu podstawowego”.

4. Ocena końcowa

Recenzowana rozprawa doktorska w sposób znaczący zmniejsza lukę wiedzy w zakresie pojmowania istoty efektywności funkcjonowania organizacji medycznych oraz możliwości jej obiektywnego pomiaru. Przedstawione w tym zakresie propozycje należy uznać jako znaczący wkład do obszaru wiedzy dotyczącej badania efektywności w ochronie zdrowia .Autor recenzowanej rozprawy w sposób czytelny i wiarygodny ujawnił również ograniczone oddziaływanie formy organizacyjno –prawnej podmiotów leczniczych na poziom ich efektywności , co można uznać za przekonywującą weryfikację postawionej hipotezy badawczej . W pełnym wymiarze zrealizowany zostały również cel główny rozprawy oraz sformułowane w jej wstępie cele szczegółowe. Satisfakcjonujące rezultaty badawcze przedstawione w pracy i wynikające z nich propozycje odnoszące się do praktyki zarządzania , potwierdzają jej dużą wartość aplikacyjną. Rozprawa zasługuje na szersze upowszechnienie , zwłaszcza wśród menedżerów zarządzających podmiotami leczniczymi oraz osób odpowiedzialnych za zmiany w systemie zarządzania ochroną zdrowia w Polsce. Biorąc pod uwagę powyższe stwierdzenia , oświadczam , że recenzowana rozprawa doktorska pt „ Wpływ formy organizacyjno-prawnej podmiotów leczniczych na efektywność świadczenia usług medycznych”, napisana przez magistra Pawła Łagowskiego , spełnia wymogi określone w Ustawie o Stopniach i Tytule Naukowym , może być podstawą ubiegania się o stopień doktora w dziedzinie nauk ekonomicznych w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i powinna być dopuszczona do publicznej obrony.

